

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-81-142>

УДК 338.48:502.131.1:332.1

НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОЦЕСІВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В АГРАРНОМУ РЕГІОНІ

SCIENTIFIC AND METHODOLOGICAL APPROACHES TO RESEARCHING THE PROCESSES OF SUSTAINABLE TOURISM DEVELOPMENT IN THE AGRICULTURAL REGION

Зоря Олексій Петрович

доктор економічних наук, професор,
Полтавський державний аграрний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5916-4689>

Тютюнник Юрій Михайлович

кандидат економічних наук, доцент,
Полтавський державний аграрний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9175-3395>

Радлінський Микола Сергійович

аспірант,
Полтавський державний аграрний університет
ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-4940-8055>

Zoria Oleksii, Tiutiunnyk Yurii, Radlinskiy Mykola
Poltava State Agrarian University

У статті розглянуто та систематизовано науково-методичні підходи до дослідження проблематики сталого розвитку туризму в аграрних регіонах. Зазначено, що для поглибленого вивчення та побудови методичних і методологічних підходів до розвитку туризму ключовими є дослідження його теоретичного підґрунтя й уточнення базових понять, що становлять фундамент наукового аналізу в цій сфері. Визначено, що туризм як об'єкт наукового аналізу формується на перетині економіки, соціології, географії, екології та менеджменту. Зазначається, що концепція сталого розвитку туризму в узагальненому вигляді має охоплювати взаємопов'язані складові, які відображають різні виміри стійкості туристичної системи: соціальну, бюджетно-фіскальну, економічну, виробничо-ресурсну, фінансово-інвестиційну та культурно-історичну. Методи дослідження процесів сталого розвитку туризму мають відповідати складності об'єкта шляхом застосування загальнонаукових та прикладних прийомів, які дозволяють виявляти закономірності, структурувати туристичну систему, фіксувати причинно-наслідкові зв'язки та оцінювати наслідки управлінських рішень.

Ключові слова: туризм, сталий розвиток, управління, методика, дослідження, науковий підхід, аграрний регіон, сільські території, інфраструктура, концепція.

The article reviews and systematizes scientific and methodological approaches to the study of the issues of sustainable tourism development in agrarian regions. It is noted that for in-depth study and construction of methodological and methodological approaches to the development of tourism, the key is the study of its theoretical basis and the clarification of basic concepts that form the foundation of scientific analysis in this area. It is determined that tourism as an object of scientific analysis is formed at the intersection of economics, sociology, geography, ecology and management. It is noted that the concept of sustainable tourism development in a generalized form should encompass interrelated components that reflect different dimensions of the sustainability of the tourism system: social, budgetary and fiscal, economic, production and resource, financial and investment and cultural and historical. In agrarian regions, the issue of sustainable tourism development gains additional emphasis, since here tourism develops in the forms of rural, green and agrotourism and must be consistent with the seasonality of production, infrastructure limitations, sensitivity to natural and climatic factors and the need to preserve landscapes. Methods for studying the processes of sustainable tourism development must correspond to the complexity of the object by using general scientific and applied techniques that will allow identifying patterns, structuring the tourism

system, fixing cause-and-effect relationships and assessing the consequences of management decisions. Systemic and structural-functional approaches make it possible to consider tourism as a whole, in which infrastructure, resources, institutions, business and communities mutually determine the level of sustainability. The normative approach is useful for substantiating threshold values of indicators, which is important for rural areas with limited resources. Sociological methods provide an empirical basis for the needs of tourists and the attitudes of the local population. Statistical analysis and modeling form the basis for quantifying dynamics, forecasting scenarios, and selecting management priorities.

Keywords: tourism, sustainable development, management, methodology, research, scientific approach, agrarian region, rural areas, infrastructure, concept.

Постановка проблеми. Процес розвитку внутрішнього туризму, особливо за сучасних умов, є одним із ключових завдань, від розв'язання якого залежить як відновлення економічної ролі туристичної сфери в регіонах і країні загалом, так і активізація використання локальних ресурсів для формування нових туристичних напрямів та створення туристично-рекреаційних комплексів. Зміна динаміки туристичних потоків унаслідок війни та складної міжнародної політичної ситуації актуалізує потребу переорієнтації на внутрішній попит, посилення територіального брендингу й підтримки підприємництва у сфері гостинності.

У цьому контексті пріоритетного значення набуває оптимізація управління туризмом на засадах концепції сталого розвитку. Йдеться про узгодження економічних інтересів із соціальними потребами громад та екологічними обмеженнями територій, забезпечення безпеки й доступності туристичних послуг, а також розвиток інфраструктури без надмірного антропогенного навантаження. Застосування принципів сталості в управлінні дозволяє підвищити стійкість туристичних систем до криз, сформувати довгострокові конкурентні переваги регіонів і створити передумови для відновлення та збалансованого зростання туристичної галузі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-методичні засади та прикладні аспекти сталого розвитку сфери рекреації і туризму в нашій державі в умовах сучасних викликів та інституційних трансформацій відображені у роботах багатьох вітчизняних дослідників. Значний науково-методичний доробок у розгляд і вивчення цього питання зробили: Антоненко І. [7], Безкровний О. [9], Велічук А. [4], Вогулкіна Д. [7], Горіна Г. [1], Єрко І. [2], Ільїна М. [3], Карпенко Н. [4], Копилець А. [4], Лисюк Т. [5], Логвин М. [4], Любченко В. [6], Мельник І. [7], Павліха Н. [8], Савчук А. [8], Семенюк О. [5], Цимбалюк І. [8], Шевчук С. [9], Шпильова Ю. [3], Шуканов П. [4], Япринець Т. [9]. та інші. Незважаючи на

значну кількість наукових праць, присвячених проблемам сталого розвитку туризму, питання формування та оцінювання моделей його збалансованого зростання в аграрно розвинутих регіонах потребують подальших досліджень з урахуванням сучасних викликів – воєнної та геополітичної нестабільності, трансформації туристичних потоків і поведінки споживачів, логістичних обмежень і стану інфраструктури, кліматичної мінливості, підвищення екологічних і безпекових вимог, посилення регуляторного тиску та стандартів сталості, високої вартості й обмеженого доступу до фінансування, а також прискореної цифровізації туристичних сервісів і систем управління територіями.

Постановка завдання. Для поглибленого вивчення та вибудови методичних і методологічних підходів до розвитку туризму ключовими є дослідження його теоретичного підґрунтя й уточнення базових понять, що становлять фундамент наукового аналізу в цій сфері. Йдеться не лише про визначення сутності туризму та його функцій, а й про розкриття механізмів формування туристичного продукту, ролі інституцій та управлінських рішень, впливу інновацій і цифровізації на організацію подорожей та сервісів. Опрацювання зазначених категорій і підходів створює необхідну основу для систематизації знань, формування сучасних дослідницьких напрямів і розроблення практичних інструментів управління туристичним розвитком на національному та регіональному рівнях. З огляду на це методологічні та прикладні дослідження туризму потребують чіткого понятійного апарату. Визначення базових категорій, уточнення змісту ключових термінів і встановлення меж між суміжними поняттями забезпечують наукову коректність аналізу, підвищують порівнюваність емпіричних результатів і створюють умови для обґрунтованого управлінського планування. Особливої ваги така методична визначеність набуває у контексті сталого розвитку туризму, де необхідно одночасно враховувати економічні вигоди, соціальні ефекти та екологічні обмеження.

Відповідно до цього, метою дослідження є розроблення науково-методичних підходів до дослідження проблематики сталого розвитку туризму в аграрних регіонах в умовах сучасних інституційних трансформацій. Досягнення мети передбачає вирішення наступних завдань:

- вивчення характеристики основних складових сталого розвитку сфери туризму в сучасних умовах інституційних трансформацій;
- систематизація методологічного інструментарію дослідження процесів сталого розвитку туризму;
- узагальнення ключових методів дослідження процесів сталого розвитку туризму аграрних регіонів з позицій можливого їх застосування в аналітиці та управлінні.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Теоретичні засади туризму, його понятійно-категоріальний апарат, а також вплив еволюційних змін, що відбуваються зі зміною історичних епох, специфіка технологічного поступу й трансформація суспільних потреб дали змогу науковцям [1-10], на основі узагальнення виявлених закономірностей, сформувати цілісне бачення туризму як складної системи. Додаткового значення набуває аналіз територіальної організації країни та природно-ресурсного потенціалу регіонів, адже саме ці чинники визначають просторову структуру туристичних потоків, рівень доступності, конкурентні переваги дестинацій і межі їх сталого використання. У той же час, туризм доцільно розглядати як взаємопов'язану багатопараметричну систему, у якій економічні, соціальні, природні та інфраструктурні компоненти взаємодіють і формують умови його функціонування.

Виклад основного матеріалу дослідження. Туризм як об'єкт наукового аналізу формується на перетині економіки, соціології, географії, екології та менеджменту. Еволюція суспільних відносин, зміна історичних епох і технологічні трансформації послідовно ускладнювали туристичну діяльність, перетворюючи її з локальних практик пересування та рекреації на багатокомпонентну систему, інтегровану у відтворювальні процеси територій. Унаслідок узагальнення цих змін у науковій площині сформувалося системне бачення туризму як сфери, що функціонує завдяки взаємодії ринкового попиту, інституційного середовища, інфраструктури, ресурсного потенціалу та людського капіталу.

На думку провідних науковців галузі, «розвиток туристично-рекреаційної сфери як

складової національної економіки, стимулює зайнятість населення, сприяє підвищенню конкурентоспроможності країни та її регіонів. Від її стану значною мірою залежить розвиток суміжних галузей: транспорту, торгівлі, зв'язку, будівництва, сільського господарства, виробництва споживчих товарів та інших» [8, с. 6]. У той же час, деякі автори справедливо зазначають, що «сучасний туризм і рекреація стикаються з численними викликами, серед яких зростання антропогенного навантаження на природні території, екологічне забруднення, надмірне використання ресурсів та необхідність адаптації до змін клімату» [5].

Як уже зазначалося нами у попередніх дослідженнях [9, с. 105], основними ризиками розвитку туризму в аграрних регіонах є: ризик комерціалізації та втрати автентичності; нерівномірний розподіл вигод (доходи від туризму можуть концентруватися у власників великих об'єктів); сезонність зайнятості; збільшення навантаження на елементи інфраструктури та природні ресурси. Відповідно до цього, ми погоджуємося із думкою, що «сталий розвиток рекреаційних територій забезпечує збалансованість процесів у системі «людина – суспільство – довкілля», а це відповідає як національним інтересам, так і глобальній стратегії людства» [4, с. 18].

У табл. 1 подано узагальнену нами характеристику основних складових сталого розвитку сфери туризму, що дає змогу систематизувати їх зміст, визначити критерії оцінювання та окреслити управлінські пріоритети для забезпечення збалансованого розвитку туристичної сфери.

Таким чином, соціальна складова пов'язана з доступністю туристичних послуг, безпекою, інклюзивністю та підтримкою місцевих територіальних громад. Бюджетна – відображає вплив туризму на доходи бюджетів різних рівнів і можливості фінансування суспільних потреб. Економічна та фінансова складові характеризують ефективність використання ресурсів, інвестиційну активність, рентабельність та фінансову спроможність суб'єктів туристичного ринку. Виробнича складова охоплює розвиток матеріально-технічної бази, логістики, сервісної інфраструктури та суміжних галузей, що забезпечують туристичний продукт. Культурно-історична складова підкреслює необхідність збереження й популяризації історико-культурних ресурсів, формування автентичності дестинації та запобігання деградації спадщини під тиском туристичних потоків.

На нашу думку, важливим підґрунтям для розуміння логіки розвитку туризму є територіальний вимір. Просторова організація країни, особливості регіональної структури економіки, транспортна доступність, щільність населення і ступінь урбанізації істотно визначають можливості формування туристичного продукту та його конкурентні переваги. Окреме значення має природно-ресурсний потенціал регіонів, який, поєднуючись із культурною спадщиною та локальною ідентичністю, визначає рамки для спеціалізації дестинацій і пріоритетів у розвитку туристичних послуг.

У аграрних регіонах проблематика сталого розвитку туризму набуває додаткових акцентів, оскільки тут туризм здебільшого розвивається у формах сільського, зеленого та агротуризму й має узгоджуватися із сезонністю виробництва, обмеженнями інфраструктури, чутливістю до природно-кліматичних факторів і потребою збереження ландшафтів. Водночас така специфіка створює потенціал для диверсифікації доходів сільських територій, розвитку локального підприємництва, підтримки зайнятості та підвищення стійкості сільських територіальних громад, якщо управлінські рішення спираються на збалансовану систему критеріїв і показників.

Методологічний інструментарій дослідження процесів сталого розвитку туризму

має відповідати складності об'єкта і тому в науковій практиці застосовують сукупність загальнонаукових та прикладних методів, які дозволяють виявляти закономірності змін, структурувати туристичну систему, фіксувати причинно-наслідкові зв'язки та оцінювати наслідки управлінських рішень. У табл. 2 узагальнено ключові методи дослідження процесів сталого розвитку туризму та подано їх змістовну характеристику з позицій можливостей застосування в аналітиці та управлінні.

Зазначені методи доцільно розглядати як взаємодоповнювальний інструментарій дослідження сталого розвитку туризму. У випадку аграрних регіонів це особливо важливо, адже туристична діяльність тут тісно переплетена з сезонністю виробництва, станом природних ресурсів, транспортною доступністю та соціально-економічною роллю сільських громад. Тому методи дослідження мають не лише описувати явище, а й давати підстави для обґрунтованих управлінських рішень щодо балансу між економічною вигодою, екологічною безпекою та соціальною прийнятністю.

Так, діалектичний підхід допомагає виявляти суперечності й закономірності розвитку туристичної сфери в умовах трансформацій (криз, міграції, зміни споживчих моделей). Він дозволяє пояснити, як внутрішній туризм еволюціонує під впливом змін у суспільстві та економіці, і чому одні форми туризму поси-

Таблиця 1

Характеристика основних складових сталого розвитку туризму

Складова	Характеристика складової
Соціальна	Проявляється в соціальній активності та економічно виправданій поведінці споживача. Формує необхідну соціальну цінність туристичної послуги та матеріальну зацікавленість сторін
Бюджетна	Проявляється у збільшенні дохідної частини бюджетів усіх рівнів. Якщо розглядати внутрішній туризм як основний, то переміщення грошових потоків здійснюється всередині національної економічної системи, що відображається у сплаті податків, зборів та інших платежів до бюджетів усіх рівнів
Економічна	Проявляється у формуванні доданої вартості продукту туристської діяльності, стимулюванні економічної активності у суміжних сферах діяльності
Виробнича	Проявляється у зв'язку з економічною складовою у вигляді створення умов розширеного відтворення сфери туристичної діяльності, забезпечення виробничої активності та стимулювання капітальних витрат на розвиток сфери туризму й гостинності
Фінансова	Проявляється у зростанні ділової активності, фінансової стійкості підприємств сфери туризму, стимулюванні їх фінансової активності
Культурно-історична	Проявляється у стимулюванні пізнавальної діяльності людей, формуванні механізмів рецепції культурних та історичних традицій відвідуваних туристичних територій

Джерело: сформовано авторами

Таблиця 2

Характеристика методів дослідження процесів сталого розвитку туризму

Методи дослідження	Характеристика методів
Загальнонаукові методи дослідження	
Діалектичний метод	Заснований на пізнанні загальних законів розвитку природи, суспільства, мислення. Показує як в процесі удосконалення складаються основні характеристики нового виду діяльності людей, розвиваються уявлення про Землю, світ, країни, цінності, характері їх взаємодії і взаємозв'язку
Системний метод	Представляє теоретичний та практичний підхід, що розглядає будь-яке явище як цілісну систему. Система може включати більше ефектів, ніж сума окремих елементів, що є синергією. Системний метод пов'язаний із розглядом будь-якої сфери діяльності, зокрема туризму, як цілісної, складно організованої системи, яка перебуває у взаємозв'язку з навколишнім середовищем, суспільством та виробництвом
Структурно-функціональний метод	Ґрунтується на виявленні в цілісних системах структурних елементів, сукупності взаємозв'язків між елементами. Метод вимагає вивчення залежностей між різними сферами суспільного життя стосовно виникнення нових тенденцій та явищ
Нормативний метод	Нормативний метод передбачає використання розрахунків абсолютних та відносних величин. За підсумками заздалегідь встановлених нормативів розраховуються ключові показники бізнесу
Соціологічний метод	Являє собою процес, що складається з послідовних методологічних, методичних, організаційно-технічних процедур, пов'язаних отриманням інформації про явище, що вивчається та суб'єкт дослідження
Загальні методи дослідження	
Порівняльний метод	Метод зіставлення двох і більше об'єктів, явищ, процесів, виявлення закономірностей розвитку, відмінностей для здійснення класифікації та типології досліджуваних елементів, показників
Історичний метод	Заснований на вивченні всіх явищ життя у певний історичний період, виявлення зв'язків минулого, сьогодення, майбутнього, врахування історичного досвіду в умовах сучасності
Методи систематизації прикладних знань	
Статистичний метод	Є процедурою обробки одиничних фактів, що утворюють сукупність даних. Наукові методи опису та вивчення масових явищ, що допускають кількісне вираження
Метод моделювання	Є методом оцінки складних систем з метою прийняття управлінського рішення. Метод вивчення розвитку процесів економіки і суспільства з урахуванням формування економетричних моделей реально існуючих об'єктів та явищ
Ситуативний метод	На основі розгляду різних ситуацій здійснюється аналіз економічних і суспільних процесів та напрацьовуються навички вирішення проблем та прийняття управлінських рішень

Джерело: сформовано авторами

люються, а інші тимчасово втрачають попит. Для сталого розвитку це означає акцент на довгострокових причинно-наслідкових зв'язках, а не лише на поточних показниках відвідуваності чи доходів.

Системний та структурно-функціональний підходи дають можливість розглядати туризм

як цілісну систему, де результат залежить від узгодженості багатьох елементів: ресурсної бази, інфраструктури, якості сервісу, інституційного середовища, взаємодії бізнесу й громад. У аграрних регіонах ці підходи особливо корисні для аналізу зв'язків між туризмом і локальною економікою: зайнятістю, розви-

тком малого підприємництва, переробкою та збутом місцевої продукції, формуванням агротуристичних кластерів.

Нормативний метод потрібний тоді, коли важливо встановити «рамки безпеки» і цільові орієнтири: допустиме антропогенне навантаження на природні території, мінімальні стандарти якості послуг, вимоги до безпечності харчування, санітарні та екологічні норми, а також фінансові нормативи (бюджетні обмеження, граничні витрати на утримання інфраструктури). Для сталого розвитку туризму в аграрних регіонах нормативний підхід допомагає уникати деградації ресурсної бази та «перевикористання» територій, коли короткострокові доходи створюють довгострокові втрати.

Соціологічний метод формує емпіричну основу для розуміння поведінки туристів і реакції місцевого населення. Опитування, інтерв'ю, фокус-групи дають змогу оцінити мотивацію поїздок, очікування щодо сервісу, рівень задоволеності, готовність платити, а також ставлення громади до туристичних потоків. У контексті сталості це критично, бо соціальна підтримка туризму в громаді часто визначає його довгострокову життєздатність: без довіри й участі місцевих мешканців важко реалізувати проєкти з розвитку територій, збереження спадщини та підвищення якості середовища.

Порівняльний та історичний методи корисні для виявлення тенденцій і відмінностей між територіями та періодами розвитку. Порівняння дозволяє зіставляти регіони за набором індикаторів сталості (економічних, соціальних, екологічних), визначати «кращі практики» та реалістичні орієнтири. Історичний аналіз допомагає зрозуміти, як змінювалася туристична спеціалізація регіонів, які моделі були стійкими, а які – залежними від кон'юнктури, та як на нинішні можливості впливають попередні інфраструктурні рішення, інституційні традиції й культурні маршрути.

Статистичний метод забезпечує кількісне підґрунтя аналізу сталого розвитку туризму: від динаміки туристичних потоків і доходів до показників зайнятості, податкових надходжень, завантаженості засобів розміщення, сезонності та інтенсивності використання ресурсів. Для аграрних регіонів важливим є поєднання туристичних даних із виробничими та соціально-економічними показниками (зайнятість, міграційні процеси, стан доріг, доступність медицини), щоб оцінити мультиплікативний ефект туризму та його

роль у диверсифікації доходів досліджуваних територій.

Метод моделювання та ситуаційний підхід застосовуються тоді, коли потрібно обґрунтувати управлінські рішення в умовах невизначеності. Моделювання (економетричне, імітаційне, сценарне) дозволяє прогнозувати наслідки інвестицій у інфраструктуру, змін у цінах, маркетингових кампаній або регуляторних обмежень для довкілля. Ситуаційний підхід, своєю чергою, дає можливість швидко адаптувати управління до різних сценаріїв (зміна безпекової ситуації, логістичні обмеження, коливання попиту), підбираючи рішення, що найкраще відповідають конкретним умовам території та її ресурсним можливостям. У сукупності це створює методологічну основу для керованого й збалансованого розвитку внутрішнього туризму як компонента сталого розвитку аграрних регіонів.

Отже, поєднання теоретичних засад, розширеного понятійного апарату та методів дослідження створює основу для комплексного аналізу сталого розвитку туризму. Для аграрних регіонів така комплексність є критичною, оскільки лише інтегроване врахування економічних, соціальних, фінансових і ресурсно-екологічних параметрів дозволяє досягати довгострокових ефектів, не погіршуючи природну та соціальну базу розвитку територій.

Висновки. Концепція сталого розвитку туризму в узагальненому вигляді має охоплювати взаємопов'язані складові, які відображають різні виміри стійкості туристичної системи: соціальну, бюджетно-фіскальну, економічну, виробничо-ресурсну, фінансово-інвестиційну та культурно-історичну. Соціальна складова акцентує вплив туризму на зайнятість, доходи домогосподарств, якість життя та інклюзивність доступу до туристичних можливостей. Бюджетно-фіскальна відображає роль туризму у формуванні доходів бюджетів і здатність територій фінансувати інфраструктуру та суспільні послуги. Економічна й виробничо-ресурсна складові характеризують продуктивність, структуру витрат, ефективність використання ресурсів та міжсекторальні зв'язки туризму з іншими видами діяльності. Фінансово-інвестиційна складова пов'язана з доступом до капіталу, інвестиційною активністю, ризикостійкістю та можливістю модернізації туристичної інфраструктури. Культурно-історична складова відображає збереження спадщини, автентичності та локальної ідентичності, які формують

унікальність дестинації та її позиціонування на ринку. У сукупності це дозволяє оцінювати не лише поточні результати туристичної діяльності, а й довгострокову здатність територій підтримувати якість туристичного продукту без виснаження природних і соціальних ресурсів.

Методи дослідження процесів сталого розвитку туризму мають відповідати складності об'єкта шляхом застосування сукупності загальнонаукових та прикладних прийомів, які дозволяють виявляти закономірності, структурувати туристичну систему, фіксувати причинно-наслідкові зв'язки та оцінювати наслідки управлінських рішень. Зокрема, сис-

темний і структурно-функціональний підходи дають змогу розглядати туризм як цілісність, у якій інфраструктура, ресурси, інституції, бізнес та громади взаємно визначають рівень стійкості. Нормативний підхід корисний для обґрунтування порогових значень показників (витрат, навантаження на ресурси, фінансових параметрів), що важливо для сільських територій із обмеженими ресурсами розвитку. Соціологічні методи забезпечують емпіричну базу щодо потреб туристів і ставлення місцевого населення, тоді як статистичний аналіз і моделювання формують підґрунтя для кількісної оцінки динаміки, прогнозування сценаріїв і вибору управлінських пріоритетів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Горіна Г.О. Сталий розвиток туризму: стратегічні настанови та практики управління. *Торгівля і ринок України*. 2024. № 1(53). С. 52–63. URL: <https://torgivlyan.donnue.edu.ua/index.php/torgivlya/article/view/119/121>.
2. Єрко І.В. Сталий та безпечний розвиток туризму як один з критеріїв трансформації конкурентного потенціалу суб'єктів туристичної індустрії. *Підприємництво та інновації*. 2023. № 29. С. 7–13. URL: <http://ei-journal.in.ua/index.php/journal/article/view/603/585>.
3. Ільїна М.В., Шпильова Ю.Б. Сутнісні характеристики системи сталого рекреаційного природокористування на сільських територіях України. *Бізнес, Економіка, Сталий розвиток, Лідерство та Інновації*. 2018. № 1. С. 16–25. URL: <https://besli.org/index.php/besli/article/view/5/3>.
4. Карпенко Н.М., Логвин М.М., Шуканов П.В., Велічук А.О., Копилець А.В. Рекреаційні дослідження: аналітичний огляд сучасних вітчизняних наукових трендів. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія «Економічні науки»*. 2024. № 3 (113). С. 16–24. URL: <https://puet.poltava.ua/index.php/economics/article/view/267/253>.
5. Лисюк Т., Семенюк О. Сталий розвиток у сфері туризму і рекреації: інноваційні технології та екологічні підходи. *Економіка та суспільство*. 2025. № 73. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/5824/5764>.
6. Любченко В. Роль туризму у сталому розвитку в Україні: виклики та можливості для економіки. *Економіка та суспільство*. 2023. № 57. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3174/3097>.
7. Мельник І., Антоненко І., Вогуліна Д. Практики сталого розвитку туризму у регіональному вимірі. *Економіка і регіон*. 2024. № 4 (95). С. 105–111. URL: <https://journals.nupp.edu.ua/eir/article/view/3613/2981>.
8. Павліха Н.В., Цимбалюк І.О., Савчук А.Ю. Сталий розвиток туризму та рекреації: сучасні виклики й перспективи для України: монографія. Луцьк : Вежа-Друк, 2022. 211 с. URL: https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/20754/1/tyruz_m_2022.pdf.
9. Тютюнник Ю.М., Зоря О.П., Шевчук С.М., Безкровний О.В., Япринець Т.С. Реалізація цілей сталого розвитку в сфері сільського зеленого туризму: наукові, економічні, соціальні та екологічні аспекти. *Актуальні проблеми сталого розвитку*. 2025. № 2(7). С. 100–106. URL: <https://journals.csr.com.ua/index.php/sustainability/article/view/217/246>.

REFERENCES:

1. Horina H. O. (2024). Stalyi rozvytok turyzmu: stratehichni nastanovy ta praktyky upravlinnia [Sustainable tourism development: strategic guidelines and management practices]. *Torhivlia i rynok Ukrainy*, vol. 1(53), pp. 52–63. (in Ukrainian).
2. Yerko I.V. (2023). Stalyi ta bezpechnyi rozvytok turyzmu yak odyin z kryteriiv transformatsii konkurentnoho potentsialu subiektiv turystychnoi indusrii [Sustainable and safe development of tourism as one of the criteria for transforming the competitive potential of tourism industry entities]. *Pidpriemnytstvo ta innovatsii*, vol. 29, pp. 7–13. (in Ukrainian).
3. Il'yina, M. V., Shpylova, Yu. B. (2018) Sutnisni kharakterystyky systemy staloho rekreatsiinoho pryrodokorystuvannia na sil'skykh terytoriakh Ukrainy [Essential characteristics of the system of sustainable

recreational nature use in rural areas of Ukraine]. *Biznes, ekonomika, stalyy rozvytok, liderstvo ta innovatsii*, vol. 1, pp. 16–25. (in Ukrainian).

4. Karpenko N.M., Lohvyn M.M., Shukanov P.V., Velichuk A.O., Kopylets A.V. (2024). Rekreationalohichni doslidzhennia: analitychnyi ohliad suchasnykh vitchyznianykh naukovykh trendiv [Recreational research: an analytical review of modern domestic scientific trends]. *Naukovyy visnyk Poltav'skoho universytetu ekonomiky i torhivli. Seriya «Ekonomichni nauky»*, vol. 3 (113), pp. 16–24. (in Ukrainian).

5. Lysiuk T., Semeniuk O. (2025). Stalyy rozvytok u sferi turyzmu i rekreatsii: innovatsiini tekhnolohii ta ekolohichni pidkhody [Sustainable development in tourism and recreation: innovative technologies and environmental approaches]. *Ekonomika ta suspilstvo*, vol. 73. (in Ukrainian).

6. Liubchenko V. (Year). Rol turyzmu u stalomu rozvytku v ukraini: vyklyky ta mozhlyvosti dlia ekonomiky [The role of tourism in sustainable development in Ukraine: challenges and opportunities for the economy]. *Ekonomika ta suspilstvo*, vol. 57. (in Ukrainian).

7. Melnyk I., Antonenko I., Vohulkina D. (2023). Praktyky staloho rozvytku turyzmu u rehionalnomu vymiri [Practices of sustainable tourism development in the regional dimension]. *Ekonomika i rehion*, vol. 4(95), pp. 105–111. (in Ukrainian).

8. Pavlikha N. V. Tsymbaliuk I. O. and Savchuk A. Y. (2022). Stalyy rozvytok turyzmu ta rekreatsii: suchasni vyklyky j perspektyvy dlia Ukrainy [Sustainable development of tourism and recreation: modern challenges and prospects for Ukraine], Vezha-Druk, Luts'k, Ukraine. (in Ukrainian).

9. Tiutiunnyk Yu. M., Zoria O. P., Shevchuk. S. M., Bezkrivnyi O. V., Yaprynets T. S. (2025). Realizatsiia tsilei staloho rozvytku v sferi sils'koho zelenoho turyzmu: naukovi, ekonomichni, sotsialni ta ekolohichni aspekty [Implementation of sustainable development goals in the field of rural green tourism: scientific, economic, social and environmental aspects]. *Aktualni problemy staloho rozvytku*, vol. 2 (7), pp. 100–106. (in Ukrainian).

Дата надходження статті: 02.11.2025

Дата прийняття статті: 15.11.2025

Дата публікації статті: 24.11.2025